

ВАЖНА ИНФОРМАЦИЈА ЗА ИЗБЕГЛИЦЕ ИЗ ХРВАТСКЕ ПРОДУЖЕН РОК ОДЈАВЕ ПРЕБИВАЛИШТА У РЕПУБЛИЦИ ХРВАТској

Држављани Хрватске који имају пријављено пребивалиште у Хрватској а живе у иностранству дужни су да пријаве чињеницу да бораве ван Републике Хрватске до 29. децембра 2014. године како не би били покренути поступци за одјаву пребивалишта по службеној дужности.

Одредбама новог Закон о пребивалишту (Народне Новине, број: 144/2012) који је ступио на снагу 29. децембра 2012. године усанољена је дужност грађана који се селењавају из Републике Хрватске ради трајног настањена у другој држави да одјаве своје пребивалиште у РХ, најкасније у року од 15 дана од дана уласка у другу државу. У сврху проверавања пријављених пребивалишта предвиђене су теренске контроле од стране МУП. Према грађанима за које се утврди да не станују на адреси пријављеног пребивалишта и нису пријавиле промену пребивалишта по службеној дужности биће покренути поступци одјаве пребивалишта.

Грађани који су обухваћени програмом обнове или стамбеног збрињавања и некретнина им још није обновљена, враћена или нису на други начин стамбено збринути у РХ, а имају пријављено пребивалиште у РХ и живе у иностранству, **дужни су да најкасније до 29.12.2014. године** пријаве чињеницу да бораве ван Републике Хрватске полицијској станици према месту пребивалишта или конзуларном одељењу дипломатске мисије РХ у другој држави. Према грађанима који не испоштују ову обавезу биће покренути поступци одјаве пребивалишта по службеној дужности. Такође, законодавац предвиђа и новчане казне за прекршај уколико грађани не испоштују наведени рок у чл. 16.

Казне за прекршај су у распону 500 до 5000 куна за грађане који у прописаном року не одјаве пребивалиште, затим уколико приликом пријаве и одјаве пребивалишта дају нетачне или неистините податке, или дају лажну изјаву о месту и адреси пребивалишта.

Приликом одјаве пребивалишта особа је дужна да врати личну карту (особну исказницу) ради њеног физичког поништавања. Одјавом пребивалишта особа не губи хрватско држављанство, него и даље остаје хрватски држављанин, само што нема право на

личну карту (особну исказницу), јер је то јавна исправа којом се између осталог доказује пребивалиште у Републици Хрватској. Као хрватски држављанин, особа која је одјавила пребивалиште у Хрватској и даље поседује хрватски пасош (путовницу) у коме ће писати стварна адреса пребивалишта, тј адреса у Србији. Пунта исправа је идентификациона исправа којом се доказује идентитет и хрватско држављанство. Пасош ће издати Конзуларно одељење Амбасаде Републике Хрватске у Републици Србији.

Одјавом пребивалишта у РХ, право на гласање држављани Хрватске у Србији ће остварити на бирачком месту у Амбасади РХ у Републици Србији. Пензионери, држављани РХ који имају пензију мању од загарантоване минималне пензије у РХ, одјавом пребивалишта губе право на исплату најниже загарантоване пензије тј, губе право на, такозвани, „заштитни додатак“.

Такође, одјавом пребивалишта, држављани РХ губе право на здравствено осигурање у РХ. Одјава пребивалишта се може обавити у Србији у конзуларним одељењима Амбасаде РХ на следећим адресама:

Велепосланство Републике Хрватске у Републици Србији, Конзуларно одељење БЕОГРАД

Кнеза Милоша бр.82/ Први спрат

11000 Београд

СРБИЈА

scocons.beograd@mver.hr

+381 11 3679 140

+381 11 3613 566

Радно време Конзулата:

● понедељак-петак 8:30 – 16:30

● рад са странкама: понедељак - четвртак од 9:00 – 13:00, петак од 9:00-11:00

СУБОТИЦА

Генерални конзулат Републике Хрватске у Републици Србији, Суботица

Максима Горког 6

24000 Суботица

СРБИЈА

gkhr.subotica@mver.hr

+381 24 656 907 (конзуларно)

Радно време Конзулата (за странке):

понедељак-четвртак 9:00-13:00, петак од 9:00-11:00

ВАЖНА НОВИНА У ХРВАТКОМ ЗАКОНОДАВСТВУ:

ЗАКОН О ИЗМЕНАМА И ДОПУНАМА ЗАКОНА О ПОДРУЧЈИМА ПОСЕБНЕ ДРЖАВНЕ СКРБИ - РЕПУБЛИКА ХРВАТСКА

Република Хрватска је недавно усвојила Закон о изменама и допунама Закона о подручјима посебне скрби. Овим законом Хрватска је укинула спорне и рестриктивне чланове Закона којим омогућава боље и правичније решавање стамбеног питања изабгелих лица и њихових права на стамбено збрињавање као и право власника на обнову ратом уништене куће да несметано и мирно уживају у имовини.

Недавно усвојеним Законом о изменама и допунама Закона о подручјима посебне државне скрби од стране Хрватског Сабора успостављене су одређене измене којима се покушавају редефинисати услови за остваривање права на обнову ратом уништених кућа и остваривања права на стамбено збрињавање. Једна од новина која је предвиђена овим законом јесте стављање ван снаге (односно брисање) чл.10.ст.д. Закона о подручјима посебне државне скрби ("Народне новине", бр. 86/08. и 57/11) којим је као један од услова за остваривање права на стамбено збрињавање било предвиђено да се корисници станова у државном власништву морају "њиме користити и у њему пребивати најмање 10 година од дана доношења решења..... те да немају у власништву други стамбени објект на подручју Републике Хрватске". На такав начин хрватски законодавац је омогућио стављање ван снаге рестриктивног услова који је представљао неоправдано мешање државе у остваривању права појединца на слободу кретања и слободан избор пребивалишта и уједно представља велики помак у одрживом решавању стамбеног питања изабгелих лица уз поштовање и доследно спровођење загарантованих људских права. Такође, усвојене измене су од битног утицаја и на саму правну природу досадашњег система стамбеног збрињавања који је искључиво био условљен повратком, занемарујући успостављање правног оквира за правичну компензацију носиоца одузетих станарских права који се не желе вратити у РХ.

РЕЧ ВОЂЕ ТИМА

Моје име је Масимо Морати и ја сам вођа тима Пројекта правне помоћи за избегла, расељена лица и повратнике. Да будем прецизнији, почео сам да радим за претходни пројекат правне помоћи у новембру 2011, када сам заменио претходног вођу пројекта.

Италијански сам држављанин, рођен недалеко од Трста, града који евоцира много успомена за грађане бивше Југославије. После завршеног првог степена студија из међународних односа и дипломатије у Горици (ИТ), и специјализације људских права, почео сам да радим у иностранству још 1996, када сам се придружио првој изборној посматрачкој мисији у Зворнику, у Босни и Херцеговини.

Након кратког искуства у Руанди почетком 1997, од новембра 1997. до марта 2004. радио сам за Мисију ОЕБС-а у БиХ, у одељењу за људска права. Такво искуство је било фундаментално за мој будући рад. Рад на терену, изложеност проблемима са којима се суочавају интерно расељена лица поводом повраћаја њихове имовине, радећи са локалним властима како би их убедили да примењују закон - то су били делови мог свакодневног посла, незамењиво и веома поучно искуство са терена. У мом послу, имао сам прилику да радим са свим конститутивним народима Босне и Херцеговине и то ми је помогло да схватим да док обични људи имају исте потребе и жеље: кулу, посао, породицу, врло често њихово вођство манипулише њима и супротставља једну групу другој, служећи се лажима и страхом. Ипак, могу да разумем да људи свуда имају јак осећај правде и да уколико поштују туђа права очекују и да се њихова права поштују. Рад са људима ми је омогућио да научим њихов језик и да директно комуницирам са својим клијентима. Схватио сам да је то суштинска предност како биш што боље разумео локалну културу. То је такође начин стицања поверења људи: локални људи често кажу: «уколико сте учинили напор да научите језик, то значи да сте заинтересовани за оно што се овде дешава, да нисте један од многих "плаћеника" који раде за међународну заједницу». Након одласка из ОЕБС 2004. године, радио сам две године као слободни консултант, поново фокусирајући се на

Друга новина коју успостављају одредбе овог закона јесте стављање ван снаге чл. 14. ст. 4 Закона о подручјима посебне државне скрби ("Народне новине", бр. 86/08. и 57/11) којим је предвиђено да корисник који је остварио право на обнову ратом уништене куће " *дужан је с члановима обитељи уселити се у обновљену обитељску кулу у року од 30 дана од дана доставе завршног извешта надзорног инжењера управном тијелу и у њој пребивати најмање 10 година, у том року не смије исту продати, даровати или на било који други начин отуђити без сагласности Министарства. У противном корисник је дужан вратити уложена средства за обнову обитељске куће или стана сукладно чланку 65. Закона о обнови.*" Брисањем овог члана корисници обновљених

кућа више нису у обавези да 10 година пребивају у обновљеном објекту и омогућено им је слободно располагање имовином, те самим тим и доследно остваривање права на несметано и мирно уживање имовине. Исто тако, стављањем ван снаге овог члана престало је да важи и правни основ за покретања парничних поступака за накнаду штете и поврата средства уложених у обнову од стране Министарства мора, туризма и развитака (односно Министарства регионалног развоја и фондова ЕУ), а против корисника обнове који нису испоштовали услове предвиђене овим чланом (односно уговором о обнови, будући да је овај члан саставни део уговора). Досадашња пракса хрватских судова је таква да је случајеве: када се корисници обнове нису уселили у обновљене куће у законом предвиђеном року или нису испоштовали период од 10 година пребивања у обновљеној кући, или су обновљену кућу продали без сагласности Министарства, третирали као непоштовање уговора о обнови од стране корисника обнове и на основу тога доносила пресуде да власници обновљених кућа врате финансијска средства која је држава уложила у обнову куће. Самим тим остаје отворено питање на који начин Република Хрватска планира да приступи решавању покренутих парничних поступака, као и извршавања већ правоснажно окончаних парничних поступака на штету корисника обновљених кућа.

Будући да је оваким изменама важећих прописа отпао и правни основ за даље вођење поступка, односно извршење за случај правоснажно окончаних поступака, може се очекивати да Република Хрватска одустане од даљег вођења парничног или извршног поступка.

Закон о изменама и допунама Закона о подручјима посебне државне скрби усвојен је 19. априла 2013. године, ступио је на снагу 1. маја 2013. године.

механизме масовних тужби, заступање предмета пред Европским судом за људска права (ЕЦПР), као и на механизме транзиционе правде у бившој Југославији.

Међутим, 2006. је било време за мене да одем из бивше Југославије и да узмем једногодишње одсуство како бих похађао Мастер студије из области међународног права - људских права на Универзитету у Есексу. Ово је одличан програм и чињеница да се враћам у школу након више од 10 година рада на терену, била је освежавајућа и нова снага и искуство истовремено. То ми је помогло да будем ефикаснији у свом свакодневном раду и обезбедило ми да стекнем чврсте правне основе и знања о међународним стандардима.

Након завршеног Мастерса 2008. године, из породичних разлога, прешао сам у Јордан. Након Јордана наставио сам да радим као консултант у бројним мисијама у Колумбији, Перуу, Црној Гори, Косову и најзад сам се придружио Посматрачкој мисији ЕУ у Грузији након сукоба са Русијом у августу 2008. Чак и у овој посматрачкој мисији сам пратио хуманитарна питања и стања интерно расељених лица из Абхазије и Осетије. Коначно, 2009. сам се вратио на Балкан, како бих радио за Канцеларију високог представника у БиХ као политички саветник и веза са Централном изборном комисијом. На том послу сам био дик се нисам придружио пројекту у новембру 2011.

Могу да кажем да сам срећан. Са људске тачке гледишта, бити у стању да помогнеш људима у невољи даје осећај испуњености, чак иако су фрустрације увек присутне, чини да се на крају осећате да је било вредно трошења енергије и времена. Такође, имао сам срећу да имам инспиративне и бриљантне супервизоре, који су били веома јасни у вези са принципима и обавезама и нису дозволили да политика омета права обичних људи. Истовремено, сазнао сам да су потребна посебна знања, вештине и стратегије за решавање постконфликтних проблема и да не можете једноставно користити обичне стандарде који се могу применити у западним земљама. Зато верујем да у међународној арени треба да раде професионаци са специфичним вештинама, посебноешћу и јасним принципима. Врло често се бавите људским драмама и животима, и због тога нема простора за импровизацију и аматеризам.

Београд | Трг Николе Пашића 12/7
Тел: +381.11.3342.115 | Факс: +381.11.3342.108
E-mail: info@pravnapomoc.org

Ниш | Епископска 26/4

Тел/Факс: +381.18.253.015 E-mail: info.ni@pravnapomoc.org

www.pravnapomoc.org

Пројекат финансира:

у сарадњи са:

Канцеларија за Косово и Метохију
Влада Републике Србије

DIADIKASIA S.A.
Business Consultants

Пројекат реализује конзорцијум предвођен:

БИЛТЕН

ПОДРШКА СПРОВОЂЕЊУ СТРАТЕГИЈА ЗА ИНТЕРНО РАСЕЉЕНА ЛИЦА, ИЗБЕГЛИЦЕ И ПОВРАТНИКЕ - ПРАВНА ПОМОЋ

Поштовани читаоци,

Задовољство нам је да са вама поделимо ово посебано издање Билтена. Ово специјално, штампано издање билтена има за циљ да пружи целокупан преглед рада Пројекта, начин на који функционише и да вам представи неки од најзначајнијих случајева.

Овај билтен је слика нашег рада. Приче садржане у њему су преглед рада Пројекта. Овде смо желели да представимо успехе пројекта, али и случајеве где не постоји решење на видуку за интерно расељена лица и избеглице.

Међу успесима, срећни смо да вас обавестимо о случајевима у којима је Пројекат заиста направио велики помак за интерно расељена лица и избеглице. Од децембра 2012, Пројекат је заступао предмете пред Уставним судом Косова,

стотине предмета пред првостепеним судовима на Косову, пружио правну помоћ за више од 1.200 појединаца који желе да буду укључени у поступцима приватизација друштвених предузећа на Косову и прикупио више од 430 докумената за повратнике по Споразуму о реадмисији. Ово су све успеси Пројекта али само неколико прича може бити исричано због ограниченог простора овог билтена. До пре неколико година, ови случајеви су били заглављени у судским фиокама без наде да ће икада доћи на дневни ред и управо је то разлог зашто Пројекат сматра успехом само заказивање судских расправа пред локалним судовима, јер то даје шансу странкама да кроз парнице реше своје случајеве пред надлежним судијама. Међутим, поред ових случајева, где се може пријавити напредак, Пројекат жели да скрене пажњу на око 18.000 захтева за надокнаду штете која је учињена 1999. и 2004. године на Косову: ови случајеви се тренутно обрађују на Косову и систематски се одбацују, односно недодељују се накнада изабгелим лицима. То остаје као највећи проблем-највећи број предма који је Пројекат добила за које није пронађено законско решење до сада. За ове случајеве Пројекат спроводи специфичне начине заступања у виду лобирања како би ови случајеви остали у центру пажње, како интересовање за њих не би nestало.

Поред ових успеха, вреди поменути неке бројке. До марта, Пројекат је добио 5.035 предмета, од којих је 1.004 затворено а 4.031 је у току. Ово су све случајеви који се тичу расељених и изабгелих лица. У истом периоду, адвокат Пројеката су заступали странке на 304 рочишта. У последњих неколико месеци, просечна излазност на судске расправе је 1,4 дневно. Сто се тиче рада са повратницима по Споразуму о реадмисији, Пројекат је од марта 2014. примио 498 захтева за прибављање докумената од којих је решено 430 захтева: више од 85 % случајева је обрађено и решено у року од месец дана. Иза ових успеха и бројки стоје људи, запослени на Пројекту правне помоћи, који функционишу као машине за постизање циљева Пројекта. Пројекат тренутно запошљава 27 особа. Прецизније говорећи, Пројекат има 6 виших правних саветника, 5 млађих правних саветника, 1 службеник за заједнице и 2 саветника за реадмисију; то су људи који примaju клијенте, пружају им помоћ, обрађују њихове случајеве и заступају их пред надлежним органима. Њима помажу 4 права приправника задужени за пружање свеукупне подршке. Поред њих, подршку пружају пет стручњака под уговором који покривају различите аспекте рада (људска права, социјална питања, становање, имовинска права...). Овај билтен и све активности из области јавног информисања координира и води Саветник за јавно информисање, мотор свих информативних активности. Подршку и омогућавање несметаног рада свих канцеларија спроводи Менаџер за административна питања, као и два возача. Виши правни саветник и руководилац тима координирају радом свих 5 канцеларија које се налазе у Београду, Краљеву, Нишу, Грачаници и Косовској Митровици. Ове канцеларије успевају да премосте јаз између Србије и Косова: судски позиви и обавештења са Косова се брзо достављају иако пошта не функционише између Србије и Косова, судски рокови се поштују, адвокати и клијенти безбедно путују на и са Косова како би присуствовали судским рочиштима. Све ово можемо дефинисати као "шатл правне помоћи" - ситуација у којој се клијенти правне помоћи налазе на једној територији а њихова имовина и њихови захтеви се налази на другој територији где су потребне другачије вештине и стандарди како би се успешно заступали случајеви.

Надамо се да ћете уживати читајући овај билтен.

Масимо Морати, Вођа тима

Пројекат финансира:

у сарадњи са:

Канцеларија за Косово и Метохију
Влада Републике Србије

Пројекат реализује конзорцијум предвођен:

DIADIKASIA S.A.
Business Consultants

ПАРНИЦА ОД СТРАТЕШКОГ ЗНАЧАЈА У БОРБИ ПРОТИВ БЕСПРАВНЕ ГРАДЊЕ

тоа широко распрострањен на Косову и доказало се да локалне власти тешко желе да се „дозааве“ њиме. Власти су често стављене пред свршени чин и враћање у претходно стање би вероватно било непопуларно и скупо.

У стварности, правни систем Косова* предвиђа механизам за масовно решавање имовинских захтева - Косовску имовинску агенцију (КИА), чији је мандат да прима, региструје и решава захтеве за пољопривредно земљиште као и комерцијалну имовину када подносиоци захтева нису у стању да остваре своја имовинска права. Поред решавања захтева, КИА има овлашћења и да их извршава, чим одлуке постану правоснажне. У том смислу, овлашћења КИА су прилично обимна, у поглављу правила УНМИКА “Правни лекови” 2006 / 50 пише да КИА може користити правна средства као што су *“исељење, ставање имовине под управу, споразум о закупу, одузимање и рушење неелегалне градње и аукциј*” - листа закона овим није исцрпљена. Стога се чини да КИА може да прибегне различитим решењима како би осигурало извршење сопствених одлука.

Међутим, иако су законске одредбе јасне, њихово спровођење је много компликованије. Ово је нешто што је један од клијената Пројекта искусио.

Клијент, старија особа српске националности, је власник земљишта на атрактивној локацији изван Приштинае. Током њеног одсуства, односно након што је постала интерно расељено лице 1999. године, узурпатор албанске националности је изградио 3 куће и базен на њеном земљишту. Чим је КИА почела са радом, 2006. године, наш клијент је поднела захтев за поврат имовине. КИА је у јуну 2011. године, преко Комисије за имовинске захтеве Косова, потврдила права подносиоца захтева. Након што су одбијене жалбе/одлука је постала коначна и тужилац је тражио повраћај имовине. Осам месеци касније, у јулу 2013. године, КИА обавештава подносиоца захтева да се узурпатор није иселио из имовине у задатом року, да је кућа саграђена на имању и да КИА није у могућности да сруши неелегалну градњу, али уместо тога КИА је понудила да посредује између страна у спору у циљу проналажења мирног решења.

Клијент пројекта се не слаже са предлогом приступом. Уместо тога, она се обратила Уставном суду Косова* тражећи *restitution ad integrum* (повраћај у пређашње стање) како би повратила своју имовину. Уз помоћ правника Пројекта, поднела је уставну тужбу јер сматра да постоји повреда људских права загарантованих Европском конвенцијом о људским правима, посебно, повреда права на имовину, право на правично суђење, забрану дискриминације и право на делотворан правни лек. Ово је случај од стратешког значаја, кроз који Пројекат настоји да дође до структуралног решавања одређених питања кроз одлуке Уставног суда које би евентуално могле утицати на много већи број случајева.

Уставни суд Косова* је потврдио значај овог случаја и заказао јавну расправу за понедељак 10. Марта 2014. како би размотрио случај.

НЕ НАЗИРЕ СЕ КРАЈ ТУЖБАМА ЗА НАКНАДУ ШТЕТЕ

расељених лица у Србији који траже надокнаду штете за имовину уништenu у периоду 1999-2004. године на Косову * у току ратних сукоба или грађанских немира. Тужбе су првенствено усмерене против УНМИК-а и КФОР-а, као и привремених институција самоуправе на Косову. Пројекат је у својој пракси утврдио да је значајан број тих тужби био одбачен или одбијен од стране судова на Косову*, док је у неким случајевима подносиоцима захтева чак тражено да плате судске трошкове/таксе. Последњих месеци Пројекат покушава да пронађе решење за те тужбе кроз низ значајних активности.

Први међу активностима је био тродневни семинар одржан у Београду крајем августа. Тужбе за надокнаду штете биле су једна од главних тема. Учесници семинара су дуго разматрали различите ситуације и могућности за решавање тих тужби. Један од закључака био је да се Европска конвенција о људским правима примењује на Косову од 1999.године (УНМИК Уредба бр 24) и да је судска пракса Европског суда за људска права утврдила обавезу за локалне власти да надокнаде штету у случају уништене имовине у току оружаних сукоба. Међутим, до почетка рада Уставног суда Косова*, није било тела да надгледа примену Европске конвенције и тиме осигура да се судска пракса Европског суда за људска права адекватно спроводи у правном систему Косова*. Другим речима, Европска конвенција за људска права је, без надзорног органа, применљива

Током расправе, клијент коју је заступао адвокат Пројекта, имала је могућност да детаљно објасни шта се догодило са њеним земљиштем као и да предочи тешкоће које је имала током решавања случаја. Посебно је изјавила да, у принципу, посредовање/медијација може бити средство за постизање коначног решења, али у овом случају када странке нису у истом положају постоји ризик да ће се медијацијом продужити тренутна ситуација. Конкретно, узурпатор можда има интерес за одлагањем решења случаја, јер је он у много повољнијем положају, односно живи у једној од 3 бесправно изграђених кућа, док законити власник живи као расељено лице у веома лошим условима као подстанар.

Суд је узео све ове аспекте у обзир и почетком априла дошао до једногласне одлуке да су прекршена права клијента Пројекта: неспровођењем одлуке КИА је повредила право на имовину и на правично суђење клијенту Пројекта као и право на правични лек. Косовској имовинској агенцији је дат рок од 3 месеца да исправи ову повреду и оконча овај случај. Ово је веома важан успех за Пројекат, међутим, само спровођење одлуке ће бити од пресудног значаја. Ово може захтевати да КИА промени своје процедуре или чак усвоји нове и да тражи додатне ресурсе. Међутим, у том погледу, стандарди прописани од стране Европске конвенције, а који су обавезујући на Косову, у својој пракси су јасни: или ће имовина бити враћена оригиналном-законитом власнику, или ће бити надокнађена на правичан начин. Овај случај ће на крају бити тест за косовске власти * и може да послужи као пример за будуће сличне случајеве који ће највероватније избити на површину међу другим предметима КИА

само на папиру, макар до тренутка док Уставни суд Косова није почео са радом. Ову чињеницу је потврдила недавна одлука Уставног суда у предмету КИ135/12 у вези тужбе за накнаду штете за имовину уништenu током марта 2004. Уставни суд је прогласио захтев неприхватљивим *ratione temporis*, чиме се потврђује постојање јаза у заштити права становника на Косову за период до 2008.године. Другим речима, док је Европска конвенција о људским правима била на снази у то време није било тела које би заправо надгледало њену стварну примену од стране домаћих власти.

Одлука Уставног суда задаје значајан ударац очекивањима да се тужбе реше путем судског поступка. Врло је вероватно да ће будућици случајеви пред Уставним судом бити одбачени на исти начин. Ипак, проблем нећеће настати тако да ће морати да се нађе решење. Пројекат не само да је радио на проналажењу судског решења у тим случајевима, већ се залагао и за друге могуће начине за њихово решавање, као и путем пропагирања или политичким трибинама. У ту сврху, Пројекат је недавно завршио тематски извештај о тим тужбама и њиховом садржају. Ово служи у циљу идентификације, проналажења тих тужби, чије се копије чувају на централизованог локацији у Грачаници. Правни саветници Пројекта су извршили увид у те тужбе, анализирали њихов садржај и спровели истраживање о њима. Резултат истраживања, који ће ускоро бити доступан на сајту Пројекта, показао је да иза сваке тужбе стоји особа-тужилац који је обезбедио документа о свом поседу, контакт адресу, доказе о власништву, захтев за ослобођања од обавезе плаћања судске таксе/трошкова и тако даље ... Другим речима, велики број предмета је идентификован и анализиран. Сада се чека решење.

Захваљујући великом напору правника и волонтера Пројекта бесплатне правне помоћи стотине радника друштвених предузећа на Косову и Метохији оствариће део својих имовинских права која се односе на права приликом приватизације. Од почетка новог пројекта преко 700 особа је тражило правну помоћ поводом приватизације предузећа на Косову.

Косовска агенција за приватизацију је *de facto* преузела надлежности Косовске повереничке агенције која је регулисана по Уредби УНМИК 2002/12. Агенција има овлашћења да управља (прода, трансформирше или ликвидира) свим друштвеним предузећима на територији Косова као и њиховом имовином на начин регулисан Законом као и у складу са начелима Европске конвенције о људским правима. Пројекат бесплатне правне помоћи највећи број случаја/жалби поводом приватизације предузећа на Косову има поводом листе радника квалификованих за расподелу удела у 20% од вредности предузећа. Наиме, према УНМИК Уредби 2003/13 (члан 10.4) радник има право на део од 20% од прихода продаје друштвеног предузећа уколико је био евидентиран као радник тог предузећа у тренутку ликвидације или приватизације и уколико је био запослен у њему дуже од три године. Радник који не испуњава овај услов може имати право ако је квалификација извршена по дискриминаторској основи.

Листу радника сачињава управа друштвеног предузећа и доставља је Косовској Агенцији за Приватизацију која по поступку који је утврђен Уредбом УНМИК 2003/13 разматра списак, врши измене и саставља прелиминарну листу. Листа радника се објављује на сајту Косовске агенције за приватизацију као и у дневним новинама на албанском и српском језику. Овакав начин објављивања доводи до врло ограниченог приступа информација за интерно расељена лица јер већина њих нема приступ интернету и веомина њих није у могућности да свакодневно купује дневни лист Данас. Како се махом показало, радници неалбанске националности углавном нису били на листама иако су били дугогодишњи радници тих предузећа. У првостепеном жалбеном поступку Комисија за разматрање жалби, која је у оквиру Косовске Агенције за Приватизацију, углавном је одбијала жалбе које су упалили радници, што сами, што уз помоћ Пројекта, и није уврстила ове раднике у коначну листу за расподелу 20 % прихода од продаје. Након објављивања коначне листе, радници су се поново јављали Пројекту за бесплатну правну помоћ. Правници и волонтери Пројекта бесплатне правне помоћи писали су жалбе Посебној комори Врховног суда Косова за питања која се односе на КАП (рок за жалбу је 20 дана од дана објављивања листе радника у штампаним медијима). Основа жалби је била да је листа сачињена на дискриминаторски начин а првостепене жалбе Комисији за разматрање жалби су одбијене и самим тим радници нису уврштени на коначну листу са образложењем да нису били запослени у тренутку приватизације или ликвидације или да није било дискриминације.

Правници Пројекта успели су да докажу, позивајући се на Закон против дискриминације 2004/3, који каже да је терет доказивања на туженом, тј на КИА да докаже да није било неједнаког поступања и на Пресуду СЦЕЈ-09-0007, по којој радници српске и неалбанске националности нису могли, услед безбедносне ситуације, ратних дејстава и расположења новог албанског руководства друштвених предузећа након 1999, да се слободно крећу по Косову и долазе на посао, и ову чињеницу Врховни суд је утврдио као неторну, општепознату, извесну и она се не доказује. Самим тим, против своје воље нису могли да долазе на посао или и да су могли, не би им било омогућено да раде.

Истом пресудом Посебна комора Врховног суда Косова је пресудила у корист и Албанцу по истом основи за период пре 1999.

Током лета и јесени 2013, првостепеним одлукма Посебне коморе Врховног суда Косова задуженим за питања приватизације, уважене су жалбе радника српске и друге неалбанске националности. Радницима, нашим клијентима, друштвених предузећа „Сува Река“, “Косово вино“, “Дувански комбинат“, „Пећка пивара“, *Фабрика

УСПЕХ ПРОЈЕКТА КОЈИ ПОСТАВЉА СТАНДАРД ЗА БУДУЋЕ СЛУЧАЈЕВЕ

је до јуна 1999. године живео у Сувој Реци је био незаконито заузет од стране припадника албанске националности.

Као и друга расељена лица он је покренуо поступак пред Комисијом за стамбени имовину УНМИК-а ЛА/Д/ ради поврата своје имовине. Након дугогодишњих напора 2007. године он је добио коначну одлуку ХПД-а којом је потврђено да он је савесни поседник стана. Незаконити корисник је био исељен, али због недостатка безбедности наш клијент није смео да се врати у стан. Након тога стан је опет био незаконито заузет, да би 2010. године Општина Сува Река срушила целу зграду да би на том месту изградила пословни комплекс.

Будући да није био обештећен, наш клијент је био присиљен да тужи Општину Сува Река, инвеститора али и незаконитог корисника стана. Тужба је поднета 2011. године.

Пројекат правне помоћи је после пуно ургенција успео да у мају 2012. године закаже

важних цев”....прихваћене су жалбе. Они су уврштени на листу радника који остварују право на поделу добити од 20% од продаје друштвеног предузећа.

Фактички резултат прихватања ових жалби је да ће стотине интерно расељених лица добити део профита на име свог удела у 20% од

вредности продатог предузећа.

Стратешки значај је позитивно пресуђивање Посебне коморе Врховног суда Косова а идеални циљ прихватања ових жалби од стране суда је да се поништи негативна пракса Косовске агенције за приватизацију која није прихватала ове жалбе и одбијала је да уврсти ове раднике у списак.

Косовска агенција за приватизацију и даље одбија да примени правно становиште Врховног суда упркос свим пресудама. Посебне коморе Врховног суда Косова у којима је утврђена чињеница да се радило о дискриминацији. Оваквим поступањем Косовска агенција за приватизацију повременуј уставни оквир управног деловања садржан у начелу владавине права и поштовању начела законитости у одлучивању, начелу судске контроле законитости управног акта и заштити људских права.

Нажалост, суочавамо се са тим, да ће се оваквим поступањем Косовске агенције за приватизацију, беспотребно водити жалбени поступци који одлажу и одуговлаче извршење права радника, а многи неће ни успети у томе.

Ликвидација и дискриминација

Правници и волонтери Пројекта бесплатне правне помоћи улажу велике напоре како би помогли интерно расељеним лицима да остваре своја права у поступку приватизације на Косову. Осим права на остваривање дела добити од продаје предузећа, Пројекат бесплатне правне помоћи се сусреће и са великим бројем случаја радника који се обрађају поводом потраживања неисплаћених зарада.

Наиме, након покретања ликвидације друштвеног предузећа, у року од 10 радних дана, објављује се обавештење о покретању ликвидације у дневној штампи које садржи и рокове за подношење поверљивачких и власничких потраживања. Најчешћа поверљивачка потраживања са којима се сусретао и на којима ради Пројекат бесплатне правне помоћи је потраживање за неисплаћене плате. Захтеви се подносе за неисплаћене плате у периоду од јуна 1999. до септембра 2003. Овај период је узет као референтан јер је неалбанско становиштво услед угрожене безбедности и ратних дејстава на територији Косова морало да се расели и никако није могло да настави са радом у свом предузећу на Косову а Уредбом Владе Републике Србије донетом септембра 2003. почела је исплата Привремених надокнада за интерно расељене у Србији који су престали да раде у дрштвеним предузећима на Косову.

Ови случајеви су захтевнији за интерно расељена лица јер, за разлику од поступка жалбе на списак радника, овде нису *ex officio* (по службеној дужности) ослобођени судских трошкова и трошкова превода жалби на енглески језик. Шта вице ИРЛ су дужна да именују законског заступника који је учлањен у Адвокатску комору Косова и да имају адресу за пријем поште на Косову. Из досадашње праксе уочено је да КИА наставља са праксом одбијања захтева, овај пут до изговором застарелости потраживања. Пројекат бесплатне правне помоћи улаже жалбе у име радника Посебној комори Врховног суда Косова поново по основу дискриминације и услед опште познатих околности тј, „више силе“ о чему сведоче и отворене радне књижице које указују да радни однос није закључен те да застарелост није могла да тече чиме је радницима повређено право на имовину.

Посебна комора Врховног суда Косова још увек није одлучивала по питању ових случаја и правници Пројекта бесплатне правне помоћи не знају какав ће исход бити. Биће интересантно и од великог значаја начин на који ће пресудити Посебна комора Врховног суда, јер се ради о идентичним околностима као и у случају листа радника као и поступање Косовске агенције за приватизацију по том решењу.

рочиште пред Општинским судом у Сувој Реци. Међутим, већ на првом рочишту судија је тужбу одбацио под образложењем да је незаконити корисник уствари законит власник јер је суду презентовао доказ-пресуду Општинског суда у Сувој Реци из 2006.године. Том пресудом Општина Сува Река је признала незаконитом кориснику власништво над станом. Оваква пресуда је незаконита и не може бити основ за онемогућавање законитог власника да добије обештећење. Пројект бесплатне правне помоћи је одмах уложио жалбу и тражио да ЕУЛЕХ судије преузму другостепени поступак. У жалби која је изјављена позивајући се на суду праксу Европског суда за људска права у Стразбуру, Уставног суда Косова* и важеће прописе на КиМ, Пројекат је указао на недостатке првостепене пресуде и повредe права нашег клијента.

ЕУЛЕХ је одобрио захтев за преузимање предмета, и у фебруару 2014. године усвојио жалбу. Напожено је поново суђење у ком ће наш клијент имати прилику да изнесе све своје тврдње и доказе, и надамо се оствари своја права. Поред појединачне користи за насег клијента који је расељено лице, у овом предмету правни тим Пројекта је успео да направи синтезу међународних стандарда из праксе Европског суда за људска права у Стразбуру, Уставног суда и домаћих прописа. На овај начин у сличним ситуацијама моћи ће и другим расељеним лицима да се пружи делотворна правна помоћ.

ОДИСЕЈА ПОВРАТНИКА НА КОСОВО

расељеног лица у зависности од тога да ли је безбедно да се врати у место odakле је отишао, да ли може да ужива слободу, без злостављања било које врсте и да ли је његов повратак одржив. Све ово звучи апстрактно, али заправо упућује на конкретна питања и проблеме са којима се суочавају повратници на Косово. Ради боље илустрације, желимо да поделимо са вама причу клијента Пројекта коме је пружена правна помоћ. Господин П. је један од малобројних који су се вратили на Косово. Он, као и многи други, је био принуђен да напусти Косово 1999. У свом родном граду живео је у стану који је добио на коришћење од предузећа у коме је радио 1991. године, а 1993. године га је и откулио. Након конфликта, био је расељен од 1999. до 2013.године у Србији. Упркос годинама који је провео у расељеништву, није одустајао у намери да се једног дана врати на Косову у своје родно место. Након конфликта, 2002. године предао је тужбу Косовској имовинској агенцији (КПА) како би остварио право на поврат стана који му је бесправно одузет. Током 2005. године, КПА је потврдила његова имовинска права, али не и власништво над станом које ће касније бити утврђивано током судског поступка. Резултат овакве одлуке КПА је био да није поново омогућено право државине господина П., нити је КПА поступала по његовом захтеву за извршење. Његов стан је бесправно заузео бивши колега Албанца.

Вредно је помена да је улога КПА управо да врши поврат имовинских права као и поврата одузете имовине оних којима је бесправно одузета у периоду 1989-1999. Како се ништа није покретало из КПА, почетком 2008. године господин П се обратио локалном суду. Добио је првостепену пресуду у своју корист, као и касније, крајем 2011. године и другостепену пресуду у своју корист. Поступак извршења пресуде је трајао од октобра 2012. године. У то доба, његов адвокат, члан косовске мреже правне помоћи, није

ПОВРАТНИЦИ ИЗ ЗАПАДНЕ ЕВРОПЕ

је за њих извађено и достављено скоро 500 докумената. По националној припадности највећи број корисника изјаснио се да су ромске националности, њих 155. Чланови тима за редмисију обишли су 30 ромских насеља у 16 градова и општина са великом ромском популацијом. Имајући у виду чињеницу да већина потенцијалних корисника живи у ромским славовима и нехигијенским насељима, Пројектни тим није могао да им приступи на начин на који је то био случај са избеглицима и интерно расељеним лицима. Док избегла и расељена лица већ дуги низ година знају коме да се јаве и обрате за помоћ, до повратника по споразуму о редмисији није било лако доћи. Посебан проблем је мањак мотивације повратника да буду евидентирани. Постоји страх да би их регистрација, односно њихово изјашњавање као повратника, могла спречити у евентуалној намери да поново оду у иностранство. Повратници, као и други људи са проблемима, често се обраћају ромским координаторима, повереницима за избеглице, активистима НВО и одређеним општинским службеницима који су у локалној заједници стекли њихово поверење. Управо су они пружили подршку и помоћ у спровођењу Пројекта. Пројектном тиму дали су податке о потребима повратничке и ромске популације у тим местима, а информацију о пројектним услугама проширили међу потенцијалним корисницима. Заједно су организоване и посете неким ромским насељима. Највише захтева за помоћ за вађење докумената стигло је од ромских координатора у општинама Зрењанин и Беочин. Један број корисника упућен је на Пројекат правне помоћи преко Пријемне канцеларије за редмисију Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије на Аеродрому Никола Тесла у Београду, Националног савета Рома, Црвеног крста Републике Србије и других невладиних организација са којима је Пројекат правне помоћи договорно смернице о сарадњи. Са Практичком је договорена редовна размена информација како би се избегло преклапање посла, предупредила могућност дупле асистенције, а корисници добио најбољи вид подршке. Пошто се канцеларија Пројекта правне помоћи налази и у Нишу, са Екуменском хуманитарном организацијом, чије је седиште у Новом Саду, договорена је сарадња кад је у питању прибављање докумената корисницима с југа Србије, у случајевима кад то није могуће завршити поштом. Пројектом је предвиђено и прибављање докумената која су из неког разлога остала у иностранству- најчешће услед околности присилног повратка, кад су се породице на путовања, уз интервенцију полиције, спремиле на брзину без могућности да понесу основне ствари. Као пример можемо да наведемо случај С.А. који је рођен у Немачкој (Берхгајм) и ове није имао никакав доказ о рођењу те није могао бити уписан у матичне књиге. Преко Екуменске Хуманитарне Организације (ЕХО) из Новог Сада, са којом је потписан Меморандум о разумевању, успешно је прибављен документ који доказује чињеницу рођења С.А. Документ је био у оригиналу, на немачком језику, па је пре уручења кориснику преведен и оверен код судског тумача на немачки језик. Сам процес прибављања овог документа трајао је око шест месеци. У београдску канцеларију Пројекта правне помоћи јавило се укупно 150 људи, од којих се 29 изјаснило да су повратници из Западне Европе. Највише повратника био је из Белгије, Немачке и Шведске. У канцеларију Пројекта у Нишу обратиле су се 73 особе (нешто преко 200 захтева) од којих се њих двадесетак изјаснило као „редмисијци“. Овај број је свакако већи јер сазнања на терену говоре да је неки корисник „повратник“ али сами корисници нису желели да се тако изјасне, па је у захтевима за асистенцију узимана искључиво

желео да га заступа у извршном поступку, када је требало из стана иселити припадника већинског становиштва а уселити господина П.

Као резултат, четрнаест година након принудног напуштања Косова, и након две одлуке које поврђују право на стан (КПА и суд), господин П није имао никога ко жели да га заступа у последњој фази поступка. Почетком јуна 2013. године обратио се Пројекту правне помоћи тражећи правну помоћ приликом извршења судске одлуке. Случај је брзо решен, септембра 2013. године. Исељење је заказано, узурпатор је прилично исељен из стана а господин П се коначно, четрнаест година након рата, вратио кући. Његова одисеја се још није завршила. Бивше предузеће господина П, под директним утицајем узурпатора, је поднело тужбу против господина П оспоривајући му власништво над станом које је већ потврђено у периоду 2009-2011. Као резултат овога, суд је донео привремену меру којом забрањује господину П продају стана и тиме *de facto* замрзавање било какве трансакције. Поврх тога, као резултат такве одлуке, господин П не може да добије потврду из катастра да је власник те имовине и да је повратник и тиме му је онемогућен приступ било каквом облику помоћи који је намењен повратницима.

Четрнаест година је прошло од кад је принуђен да напусти свој град и дом. Упркос двома коначним и обавезујућим одлукама у своју корист, господин П, повратник на Косово се поново суочава са судом где мора да докаже да има право на стан у коме је живео до 1999. године. Пројекат правне помоћи ће му свакако помоћи у томе и заступати га, али колико времена ће проћи пре него што ће господин П моћи да мирно ужива у својој имовини, без страха од могућих даљих поступака против њега.

Овај случај је само један пример одисеје са којом се суочавају повратници који одлуче да желе да се врате својим кућама. Уколико сте један од њих, да ли имате толико упорности и привржености као господин П?

изјава корисника. Њихови захтеви најчешће су били поводом прибављања основних докумената, као што су изводи из матичних књига рођених и уверења о држављанству. Следили су затим захтеви за помоћ при добијању личних карата, венчаних и поседовних листа, као и документације ради остваривања права на социјалну помоћ.

Изводе из матичних књига рођених и уверења о држављанству, службеници Пројекта правне помоћи прибавили су из великог броја општина у Србији укључујући и оне које су измештене са Косова и Метохије.Неке од тих општина су: Беочин, Бела Црква, Зрењанин, Вршац, Панчево, Ниш, Врњане, Лесковац, Бујановац, Јагодина, Нови Сад, општине у Београду, као што су Палилула, Савски венац, Звездара, Чукарица, Стари град, Земун. Службеници тих општина реаговали су позитивно за захтеве за изводе и релативно су их брзо успели у канцеларију Пројекта. Поступање је разнолико у погледу општинских такви за изводе прибављања докумената, при чему неке општине уопште немају таксе за те услуге. Кад су у питању измештене општине са Косова и Метохије (Приштина, Грачаница, Липљан, Урошевац, Ђаковица) поступак прибављања докумената нешто је старији. Разлог за то је евентуална провера података особе која је тражила документа. Када општина добије захтев за документа она тражи проверу у надлежној полицијској управи као и прегледањеписа предмета и тек онада штампа документа и шаље кориснику. Овај поступак може да траје дуже од месец дана. Поступак се убрзава уколико се заједно са захтевом за прибављање докумената надлежној општини пошаље копије старих извода и уверења о држављанству.

Случај С.Ј, повратника из Белгије

С.Ј. (36) ромске националности, рођен је у Ѓвјилану на КиМ, а у Белгију је са породицом отишао 2010. где је добио радну дозволу. Супруга му је, међутим, озбиљно оболела од мултипл склерозе, а у Белгији на основу привремене дозволе боравка нису могли да остваре право на бесплатно лечење. За добијање адекватне и бесплатне лекарске неге морали су у мају 2013. да се врате у Србију, након што су им син и ћерка у белгијском граду граду Кастреле кренули у основну школу и завршили први разред. Сам С.Ј. је током боравка у Белгији стекао диплому да је завршио обуку за магационера. Пошто су документа била само на фламанском, С.Ј. се обратио тумачу Пројекта правне помоћи. Након што су документа преведена код судског тумача за фламански, уз захтев за нотрификацију, поднета су Министарству просвете. С.Ј. је био ослобођен плаћања таксе на основу чињенице што је тада био незапослен, као и његова супруга. Резултат ове врсте помоћи је да су његова деца наставила школовање у Србији. Уписана су у основну школу на основу потврде о пријему захтева за признавање стране дипломе, а С.Ј. је успео да нађе и посао.